

Prof. dr. Nusret MUJAGIĆ , dipl. ing. arh.

EU „Kallos“Tuzla

KULTURNO-HISTORIJSKO NASLIJEĐE U PLANSKOJ DOKUMENTACIJI TUZLANSKOG KANTONA

Apstrakt: *Očuvanje kulturnih dobara pa samim tim i graditeljskog naslijeđa u okviru prostorno-planerske i urbanističke prakse je zakonska obaveza u svim zemljama svijeta, a te obaveze je preuzela i Bosna i Hracegovina kroz ratifikaciju mnogih međunarodnih konvencija i deklaracija. Mada su ove mjere očuvanja i zaštite integrisane u plansku dokumentaciju, u praksi se dešavaju sasvim druge stvari iz čega proizilazi da te mjere imaju samo deklarativan karakter da bi se zadovoljila zakonska forma. U izradi planske dokumentacije se zaobilaze institucije zaštite kulturno-historijskog naslijeđa, angažuju se honorarno pojedini eksperti iz ove oblasti, sastavlja se spisak i vrši kategorizacija kulturne baštine, a da se pri tome ne navode izvori tih podataka niti utemeljenje u zakonskoj regulativi. Takav ignorantski odnos prema institucijama za zaštitu kulturnog naslijeđa se nastavlja i kod implementacije ovih planova, a klijentelizam i korupcija prilikom izdavanja odobrenja za gradnju kojom se uništava ili degradira kulturna baština su poprimili tolike razmjere i ogorčenje javnosti i medija da prijete potpunim raspadom sistema zaštite kulturne baštine. Zbog čega se dešavaju ove anomalije u prostoru, koji je uzrok njihovog nastanka i koje nas posljedice tek čekaju u budućnosti, daju se analize u ovom radu na primjeru Tuzlanskog kantona.*

Ključne riječi: *kulturno-historijsko naslijeđe, planska dokumentacija, Tuzlanski kanton,*

UVOD

Prema BiH zakonodavstvu iz oblasti prostornog uređenja postoje razvojni i detaljni ili provedbeni planovi. Razvojne planove čine prostorni planovi administrativnih cjelina; općine, kantona/županije, distrikta, entiteta i

područja posebnih obilježja i urbanistički planovi, dok detaljne ili provedbene planove čine: zoning plan, regulacioni plan i urbanistički projekat .

S obzirom da ovi planovi zahvaćaju šire prostorne cjeline od gradskog prostora do regije ili cjelokupne teritorije neke zemlje, obrada gradskog naslijeđa ne može biti detaljna pa zbog toga ovi planovi sadrže:

- osnovne karakteristike graditeljskog i prirodnog naslijeđa s popisom osnovnih vrsta kulturnih dobara,

- osnovne probleme kulturnog naslijeđa,

- studiju razvoja naselja na određenom teritoriju,

- smjernice i mjere za zaštitu graditeljskog i prirodnog naslijeđa

Na ovaj način planska analiza i data rješenja čine prvi postupak zaštite graditeljskog naslijeđa dok se drugi postupak realizuje kroz odluku o provođenju tih planova gdje se daju precizne smjernice za realizaciju tih planova.

Kroz izradu ovih planova vrši se :

- detaljan popis graditeljskog naslijeđa u prostornom obuhvatu, a često na cjelokupnom teritoriju općine, kantona/županije, distrikta ili entiteta;
- popis osnovne dokumentacije graditeljskog naslijeđa za tretitane prostorne cjeline;
- stvaranje popisa zaštićene baštine
- usklađivanje vrste baštine i njene klasifikacije, načina kriterija za vrednovanje za proglašenje zaštite i predlaganje do tada nezaštićene baštine;
- izrada inventara cjelokupne baštine po završetku planiranja ;
- pregled stanja prostornog uređenja i premjerenih teritorija u karakterističnim razdobljima u prošlosti

Problemi degradacija istorijskog i graditeljskog naslijeđa su slični u svim sredinama, ali razvojni planovi koji se rade za određena područja i za određeno vrijeme nude konkretna rješenja tih problema kao što su :

- zaštita kulturno-historijskog naslijeđa kroz provođenje prostornih i urbanističkih planova i projekata, osiguravajući usklađeni odnos historijskih cjelina i objekata,
- uspostava evidencije historijskih cjelina i objekata,
- unapređenje zakonodavne materije iz oblasti kulturno-historijskog naslijeđa

Razvojnim planovima se utvrđuju i termini izvršenja predviđenih mjera, te se u tu svrhu iznalaze i resursi za te aktivnosti. Da bi se to postiglo planskim

dokumentima se graditeljsko naslijeđe tretira:

- kao ravnopravan i aktivan ekonomski i razvojni segment datog područja ;
- kao unapređenje čovjekove okolice i
- kao dio pejzaža.

U tome se vidi i osnovni smisao zaštite kulturnog naslijeđa kroz prostorne i urbanističke razvojne planove jer se tom zaštitom stvaraju trajni ekonomski i drugi razvojni uslovi za opstanak degradiranih historijskih cjelina ili njihov oporavak.

Iz svega navedenog može se zaključiti da se na osnovu prostornih planova mogu sačiniti dugoročni, srednjoročni i neposredni planovi zaštite graditeljskog naslijeđa jer samo tako zaštita kulturnog naslijeđa postaje briga cijele društvene zajednice, a ne samo stručnih organizacija za zaštitu i korištenje kulturnih dobara.

U detaljnim/provedbenim planovima obrada graditeljskog naslijeđa je jedan od najvažnijih segmenata analitičko-planske faze, a čine je :

- arhitektonski snimak cjeline i druga potrebna tehnička dokumentacija;
- analiza postojećeg stanja zasnovana na detaljnoj inventarizaciji cjeline koja se obrađuje kroz „inventar reanimacije“ s aspekta tehničkih, historijskih i društvenih znamenitosti;
- studija prostornog razvoja i uzroka degradacije;
- naučno-stručna valorizacija i njena društvenu verifikacija i
- program namjene

Plan kao završni dokument obrađuje: historijske jezgre u cjelini, pojedine zone historijskih jezgri, historijsko selo i arheološko područje. Ako za područje zaštićenog lokaliteta ili nekretnine ne postoji urbanistički ili regulacioni plan, odluka o stavljanju dobra baštine pod zaštitu obavezno sadrži i odredbu o zaštiti određenog pojasa oko tog dobra baštine tzv. „zaštitnog pojasa“ koji se ne smije koristiti u svrhe koje nisu u skladu sa prirodom, namjenom ili značajem dobra baštine, ili koje mogu dovesti do njegovog oštećenja ili umanjenja vrijednosti.

Dok se urbanističkim, odnosno regulacionim planom ne utvrdi drugačije, širinu zaštitnog pojasa utvrđuje nadležni zavod za zaštitu i korištenje kulturnih dobara.

ZAŠTITA KULTURNO-HISTORIJSKOG NASLIJEĐA U RAZVOJNIM PLANOVIMA NA PRIMJERU PROSTORNOG PLANA TUZLANSKOG KANTONA (2005-2025)

Prvi planski dokument za teritoriju Tuzlanskog kantona rađen je u periodu 2000-2006. godine kada je pod nazivom „Prostorni plan za područje Tuzlanskog kantona 2005-2025. godine“ usvojen na sjednici Tuzlanskog kantona održanoj 10.07.2006. godine i objavljen u Službenim novinama TK-a br.09/06.

Letimičnim pregledom liste radnog tima sa liste vanjskih saradnika vidi se da je za oblast kulturno-historijskog naslijeđa angažovan jedan stručnjak, a na listi stručnih organizacija i saradnika angažovanih na izradi plana nema jedine nadležne ustanove iz ove oblasti tj. JU „Zavod za zaštitu i korištenje kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa Tuzlanskog kantona“ u Tuzli niti njegovih uposlenika ili stručnih saradnika. Taj segment je formalno radio Ekonomski institut u Tuzli.

Isto tako, u bibliografiji gdje je dat spisak korištenih naučnih, stručnih i drugih izvora, podataka i podloga korištenih u izradi ovog prostornog plana ne pominje se ni jedan elaborat, knjiga ili studija iz oblasti kulturno-historijskog naslijeđa, iako je poznato da u Tuzli odavno egzistira Muzej sjeveroistočne Bosne i gore pomenuti Zavod koji su uradili Studije o kulturno-historijskom naslijeđu u općinama: Tuzla, Živinice i Kladanj, ali i druge brojne studije i naučne radove.

Zbog svega navedenog u planu se kulturno-historijsko naslijeđe pominje samo na jednoj strani (str. 23/24) u Poglavlju I, a u Poglavlju II na strani 268, 271, 279 i u poglavlju Zaštita i revitalizacija naslijeđa na str. 303-334, a u Poglavlju III na strani 392-396 i to za potrebe turizma.

Prema „*Studiji kulturno-istorijskog i prirodnog naslijeđa opštine Živinice*“ koju je uradio Zavod za zaštitu i korištenje kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa Tuzlanskog kantona od 11.3.1987. godine evidentirano je pet vrsta kulturno-historijskih spomenika i deset vrsta spomenika prirode.

Kulturno-historijski spomenici su svrstani kao:

1. Arheološki: gradine i gradovi (5)
2. Memorijalni: nekropole stećaka, usamljeni stećci, nekropole krstača, usamljene krstače, usamljeni stubovi, nekropole krstača i stubova, muslimanska groblja, šehidski nišani i turbe (33)
3. Arhitektonski spomenici: džamije, česme i drugi arh. spomenici (6)

4. Etnografski: mlinovi i vodenice (7)
5. Spomenici iz NOB-a i spomen obilježja: spomen biste, spomen ploče, partizanska groblja i spomen obelisci (9)

Spomenici prirode su razvrstani u deset (10) kategorija:

1. Rijetke vrste drveća (dendrološke vrijednosti): stabla lipe i hrasta (2)
2. Stara soliterna stabla (dendrološke vrijednosti): stabla bukve i božikovine (2)
3. Skupine stabala (dendrološke vrijednosti): skupine stabala hrasta lužnjaka (1)
4. Predio prirodne ljepote: jezero Modrac-dio, šumsko-livadski predio Dunojevića, šumsko-livadski predio Krivaje i izvorište Toplice (4)
5. Spomenik prirode hidrološkog karaktera: Suška rijeka, rijeka Gostelja, izvorište Gračaničke rijeke, rijeka Spreča (4)
6. Memorijalne zone: Korita na Konjuhu, stari gater (2)
7. Park prirode: izletište Mačkovac (1)
8. Vrijedne sastojine: sastojina hrasta lužnjaka (1)
9. Pećine: Hajdučka pećina i Brnjička pećina (2)
10. Spomenici oblikovane prirode: drvored javora (1)

U grafičkom prilogu date su četiri tematske karte:

1. Lokaliteti dobara prirodnog naslijeđa (u deset kategorija)
2. Realna šumska vegetacija (četiri vrste)
3. Potencijalna šumska vegetacija (četiri vrste)
4. Ekološko-vegetacijska rejonizacija
5. Pedološka situacija

Svi kulturno-historijski spomenici su kategorisani u tri kategorije:

1. kategorija - predložen je jedan (1) spomenik.
2. kategorija - predložena su tri (3) spomenika
3. kategorija - predloženo je pedesetosam(58) spomenika

U daljnjoj valorizaciji i kategorizaciji spomenici su razvrstani prema stepenu očuvanosti na: odlično stanje (0), dobro (8), zadovoljavajuće (21), loše (20) i krajnje loše (14).

Prema vlasništvu podijeljeni su na: privatne (25), opšte društvene (14) i vjerske zajednice (8).

Za sve spomenike su određeni patronati i na kraju su date mjere zaštite u dvadesetpet (25) tačaka. Svi spomenici su fotografisani, opisani i mapirani.

U „Prostornom planu za područje Tuzlanskog kantona 2005-2025. godine“ u poglavlju Zaštita i revitalizacija naslijeđa na str. 303-334, za područje Živinica evidentirani su i opisani sljedeći spomenici:

- srednjovjekovne gradine (1)
- nekropole stećaka (13)
- džamije (5)
- turbe (1)
- groblja (2)

Kao što se vidi na primjeru nekropola stećaka kojih je u planu evidentirano trinaest (13), mada ih je u gore navedenoj studiji evidentirano, fotografisano i opisano dvadesetri (23), a u Elaboratu o sanaciji i zaštiti stećaka na području općine Živinice koja je sačinjena za potrebe općinskih službi, istražiteljski tim je otkrio, fotografisao i opisao tridesetjednu (31) nekropolu stećaka.

Svaki prostorni plan je krovni i temeljni dokument svake društveno-političke zajednice i on mora biti pouzdan i tačan u svim svojim dijelovima, što se ne može reći za Prostorni plan TK-a, gdje su evidentirane velike greške i ogromni propusti prezentirani na primjeru samo jedne od 13 općina kantona, iz čega se može sagledati ukupna problematika samo za ovu oblast zaštite kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa.

ZAŠTITA KULTURNO-HISTORIJSKOG NASLIJEĐA U RAZVOJNIM PLANOVIMA NIŽEG/OPĆINSKOG NIVOVA NA PRIMJERU PROSTORNOG PLANA OPĆINE ŽIVINICE

U ovom planu slično kao i kod Prostornog plana TK-a nije poznat autor poglavlja o kulturno-historijskom naslijeđu, niti su navedene nadležne službe za ovu oblast.

U literaturi su navedene dvije studije :

„*Studija kulturno – historijskog i prirodnog naslijeđa opštine Živinice*“, Zavod za zaštitu i korištenje kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa Tuzla, mart 1987. godine

„*Elaborat o sanaciji i zaštiti stećaka na području općine Živinice*“, Općina Živinice, maj 2009. (autor; N. Mujagić)

U II poglavlju - Projekcija prostornog razvoja na str. 137-141 obrađeno je poglavlje o *Posebno važnim područjima kulturno-historijskog značaja*.

U III poglavlju - Projekcija razvoja prostornih sistema na str. 183-185 date su smjernice za razvoj turizma na bazi prirodne baštine.

U odluci o provođenju plana na str. 222 date su mjere za očuvanje kulturno-historijske baštine.

U dijelu plana *Posebno važna područja kulturno-historijskog značaja* data je tabela prirodnog naslijeđa u kojoj je evidentirano :

- zaštićena prirodna područja (3)
- zaštićeni pejzaž (5)
- spomenik oblikovane prirode (1)
- geomorfološki spomenik prirode (4)
- hidrogeološki spomenik prirode (2)
- hidrološki spomenik prirode (6)
- botanički spomenik prirode (10)
- područje prirodnih vrijednosti (1)

Ukupno je evidentirano (32) prirodna dobra, s tim da se botanički spomenici odnose na biljne vrste (4) i soliterna i stara stabla (6). To je za 12 spomenika više u odnosu na Studiju iz 1987. godine.

Kod kulturno-historijskih spomenika, također je data tabela prema vremenu nastanka spomenika:

- iz srednjevjekovnog perioda (32)
- iz osmanskog perioda (7)
- iz austrougarskog perioda (2)
- iz perioda poslije II Svj. rata (6)
- iz savremenog doba (20)

Ukupno je evidentirano 67 spomenika kulturno-historijskog značaja, mada zadnjih 20 objekata predstavlja nove džamije sa upitnom arhitektonskom vrijednošću. Kada se izuzmu ovi objekti ostaje 47 objekata do 1987. godine, kada je urađena Studija u kojoj je evidentirano 60 spomenika - što znači da se u ovom planu broj spomenika kulturno-historijskog značaja smanjio za 13.

Koliko se površno pristupilo ovoj oblasti najbolje govore činjenice da su iz turskog perioda izostavljeni brojni vrijedni nadgrobni spomenici (nišani), vodenice, kuće i sl. te iz austrougarskog perioda: dvospratna zgrada četverogodišnje škole kod Zeme, stari gater ispred ulaza u ŠIP "Konjuh" i još nekoliko značajnih objekata u gradu, uglavnom industrijskog značaja. Iz perioda poslije II svj. rata izostavljeno je par zgrada koje su rađene po projektu čuvenog arhitekta Muhameda Kadića, te nekoliko zadružnih domova i starih škola velike arhitektonske i historijske vrijednosti. Također je izostavljeno nekoliko vrijednih crkvi kao što su u Dubravama i Podgajevima. U planu se navode samo dvije biste narodnih heroja Vladimira Nazora i Midhata Haćima, dok se zaboravljaju iste takve biste drugih narodnih heroja ispred osnovnih

škola kao što su: Rade Marjanac i Mitar Trifunović Učo, zatim Titova bista u nekadašnjoj istoimenoj ulici.

Kod objekata iz savremenog doba zaboravljaju se spomen obilježja i spomen česme iz zadnjeg odbrambenog rata koje imaju izvjesnu arhitektonsku vrijednost kao što je Centralno gradsko obilježje u parku pored zgrade Općine ili spomen obilježje na Hornici, kao i bista narodnog heroja Nesiba Malkića u gradskom parku. Stiče se dojam da je autor ovog poglavlja potencirao samo džamije da li iz neznanja ili sa namjerom.

Mjere predložene zaštite su sročene u samo jednoj rečenici. U Prostornoj osnovi plana (april 2012) kulturno-historijsko i prirodno naslijeđe navedeno je na str.13 i 14. u vidu tabele sa propratnim tekstom, a sve zajedno nema nikakve veze sa stvarnim stanjem ovog naslijeđa na teritoriji općine Živinice.

ZAŠTITA KULTURNO-HISTORIJSKOG NASLIJEĐA U DETALJNIM/PROVEDBENIM PLANOVIMA NA PRIMJERU REGULACIONOG PLANA UŽEG GRADSKOJ JEZGRA ŽIVINICA

U ovom planu iz novembra 2015. godine ponovljene su iste greške navedene u predhodnom tekstu. Kulturno-historijsko i prirodno naslijeđe u granicama obuhvata plan, a obrađeno je na str. 53-54 sa prijedlogom daljne zaštite i očuvanja, a jedine dvije zaštićene zelene površine sa stoljetnim stablima hrasta lužnjaka su upravo ovim planom devastirane da bi se izašlo u susret dvojici moćnih investitora.

Planom nisu definisane vrijedne historijske građevine niti je dat bilo kakav prijedlog njihovog integrisanja u staro gradsko jezgro ili u gradski centar. Promovisanje ovih vrijednosti kroz turizam ili obrazovno-odgojni program sa obezbjeđenjem potrebnih saobraćajnica, parking prostora i ostalih turističkih sadržaja potpuno su zanemareni.

ZAŠTITA KULTURNO-HISTORIJSKOG NASLIJEĐA U PLANOVIMA DRUGIH KANTONA I SUSJEDNIH DRŽAVA

Ista ili slična situacija je i u susjednim kantonima jer se rade po istom sistemu i šablonu. Međutim, kada se pogledaju prostorni planovi iz susjedne Hrvatske onda se vidi drastična razlika u odnosu na naše planove. Tako npr. u „*Prostornom planu uređenja općine Milna*“ u Splitsko-dalmatinskoj županiji (autor: Sveučilište u Zagreb, Arhitektonski fakultet i Zavod za urbanizam,

prostorno planiranje i pejzažnu arhitekturu u Zagrebu, 2007) kulturno-historijsko naslijeđe je obrađeno u prvom poglavlju: *Polazišta* na 16 stranica, u II Poglavlju : *Ciljevi prostornog razvoja i uređenja* 1 stranica, u III Poglavlju: *Plan prostornog uređenja* na 5 stranica, a kod *Odredbi o provođenju plana* na 6 stranica, a u grafičkom prilogu na jednoj tematskoj karti. Znači da je samo kulturno-historijsko naslijeđe (bez prirodnog) u tekstualnom dijelu plana od 248 stranica tretirano na ukupno 28 stranica tj. cca 10% teksta.

Kao što je već navedeno Tekstualni dio *Prostornog plana općine Živinice* ima 238 stranica, a kulturno-historijsko i prirodno naslijeđe su obrađeni na svega 7 stranica (cca 3%), što dovoljno govori o odnosu autora plana prema ovoj važnoj oblasti.

Takođe je vrijedno napomenuti da je kulturno-historijsko naslijeđe u *Prostornom planu uređenja općine Milna* urađeno na visokom profesionalnom nivou sa mnoštvom studija, skica, fotografija, karata, tabela i navedenim izvorima svih podataka, a čega u našim planovima uopšte nema.

Sl.1 Hotel „Konjuh“ i gradski park

Sastojina hrasta lužnjaka sa preko 30. stogodišnjih stabala svrstana je u III kategoriju kao „Predio prirodne ljepote –park šuma“ i zavedena pod brojem II/17 (Studija kulturno – historijskog i prirodnog naslijeđa opštine Živinice,1987), te je od 1970. godine kroz prvi Regulatorni plan „RIBA“ Živinice zaštićena, a 2003. godine i potpuno uređena.

Nakon privatizacije hotela 2006. godine investitor je vršio pritisak na općinske vlasti da izmjene aktuelni regulatorni plan i omoguće mu gradnju na parkovskoj površini, ali ne hotelskih sadržaja kako je bilo predviđeno u planu već drugih funkcija, u čemu je i uspio 2013. godine kroz donošenje „Urbanističkog projekta“. Iako se po važećoj zakonskoj regulativi Urbanističkim projektom ne može mijenjati osnovna funkcija i namjena određena planom višeg reda (u ovom

slučaju RP“Riba“) kantonalno ministarstvo je izdalo saglasnost na projekat bez mišljenja JP Zavoda za zaštitu i korištenje kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa Tuzlanskog kantona, iako je na predmetnoj lokaciji umjesto hotela započeta gradnja tržnog centra. Tom prilikom je isječeno preko 10 stabala hrasta i tada su građani pozvali nadležne službe da bi tek tada bio izvršen pritisak na Zavod da izda saglasnost, što je ovaj i učinio. Od te godine ovaj kompleks stoji kao „promašena investicija“ i spomenik neuspjele privatizacije, ali i kao građevinsko ruglo u središtu najljepšeg gradskog parka.

Sl.2 Sastojina hrasta lužnjaka kod podhodnika za naselje „Jezero“

Ova skupina stogodišnjih stabala hrasta lužnjaka je bila i još uvijek je zaštićena u planskoj dokumentaciji, ali je opet i ona novim Regulacionim planom „Riba“ iz 2015. godine uništena na način da je susjedno zemljište u privatnom vlasništvu (kojeg općina nije htjela decenijama ekspropisati jer je bilo namijenjeno za izgradnju parkinga) otkupio lokalni poduzetnik a onda je on svojim uticajem i spregom sa općinskim službenicima vješto izigravajući zakonsku regulativu novim regulacionim planom promijenio namjenu kupljene lokacije za izgradnju stambeno-poslovne zgrade (iako za takvu gradnju nije postojao ni minimum urbanističko-tehničkih uslova) pa je zato park šumu iskoristio za parking svojih stanara. Od Zavoda TK-a nitko nije tražio nikakvo mišljenje.

Oba primjera su dokaz tzv. „divljeg kapitalizma“ za koji sociolog Ognjen Čaldarević kaže: „Da označava nesistematičan, nesređen i nedovoljno efikasan društveni sistem koji omogućava razne oblike „manevrisanja“ u cilju izbjegavanja zakona, a u korist povlaštenih društvenih slojeva izraslih u ratnim i poratnim uslovima“.

U takvom ambijentu službe za zaštitu kulturno-historijskog naslijeđe su nemoćne jer su u novom društveno-političkom sistemu direktno odgovorne

političkim elitama koje su i stvorile današnji sistem „političkog kapitalizma“, odnosno „tržišnog urbanizma“.

ZAKLJUČAK

Iako je prema važećoj zakonskoj regulativi nosilac izrade bilo kojeg razvojnog ili provedbenog plana dužan obezbijediti elaborat i mišljenje o kulturno-historijskom i prirodnom naslijeđu u granicama obuhvatanja plana od nadležnog zavoda za zaštitu i korištenje kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa, oni to ne čine i svjesno izbjegavaju tu svoju zakonsku obavezu da bi izašli u susret naručiocu plana i moćnim investitorima.

Umjesto toga sami vrše popis, inventarizaciju i valorizaciju kulturno-historijskog naslijeđa, mada za to nemaju ni kadrovske kapacitete niti zakonske ovlasti. Tim postupkom derogiraju sam plan jer čineći velike i očigledne greške u tim svojim tzv. studijama odaju svoju površnost i amaterizam i u drugim segmentima plana.

Zbog toga treba dopuniti zakonsku regulativu u smislu da je nadležni Zavod za zaštitu i korištenje kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa, dužan da organu koji je određen za izradu prostornih planova dostavi blagovremeno elaborat o zaštiti i korištenju kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa radi preduzimanja odgovarajućih mjera zaštite a ukoliko nosilac izrade plana odbija elaborat ili samostalno mijenja njegove dijelove po nečijim željama (kao do sada) da protiv autora plana podnese prijavu nadležnim pravosudnim organima.

Ovaj elaborat treba da sadrži:

- pregled zaštićenih lokaliteta i nekretnina u zoni obuhvata plana;
- opis svakog naznačnog dobra baštine;
- valorizaciju prostora i dobra baštine i
- mjere zaštite koje je neophodno preduzeti.

Samo ispravnom uspostavom razvojnih pravaca sistema naselja i infrastrukturnih koridora ,mreža privrednih zona ili hidroakumulacija na globalnom planu regiona ili države mogu se izbjeći generalne greške u pogledu očuvanja nacionalnih spomenika, historijskih naselja, aglomeracija nekropola, arhitektonskih zona i historijskih cjelina, starih gradova i ruralnih zajednica, prirodnih rezervata i geomorfoloških fenomena i uopšte kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa neke društvene zajednice i regiona.

LITERATURA:

Federalno ministarstvo prostornog uređenja i okoliša i IMG (International managent group) „Priručnik o tehničkim i obligacionim uvjetima za projektovanje i izvođenje radova na izgradnji rekonstrukciji, sanaciji i adaptaciji građevina visokogradnje“, Sarajevo 1999

JU Zavod za zaštitu i korištenje kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa Tuzlanskog kantona“ Analiza stanja kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa na području TK-a“; Tuzla 2016

Karamehmedović Deša i Baćac Robert“Zaštita i očuvanje graditeljske kulturne baštine kroz evropske projekte“, naučni rad, časopis Putokazi

Krstić Branislav i Pajović Dušan, „Zakonodavstvo urbanizma, arhitekture, baštine, čovjekove sredine, prostornog uređenja;“ Naučna knjiga“ Beograd, 1987. god.

Krivošejev Vladimir „Upravljanje baštinom i održivi turizam“ Valjevo-Beograd, 2014

Komisija/povjerenstvo za očuvanje nacionalnih spomenika u BiH ; izvještaji, odluke, godišnjaci i isl.

Kurtović-Folić N. „Prilog istraživanju novih odnosa prostornog planiranja i očuvanja kulturnog nasleđa“, Monografija, “Prostorno planiranje, regionalni razvoj i zaštita životne sredine“, IAUS, Beograd, 1995

Marasović Tomislav „Aktivni pristup graditeljskom nasljeđu“, Sveučilište u Splitu, 1985

Mrak Iva „Kulturna dobra kao nositelji kulturnih i ekonomskih vrijednosti, naučni rad, Građevinski fakultet u Rijeci,

Serdarević Mevlida, “Pravna zaštita kulturno-historijskog naslijeđa BiH“, Međunarodni centar za mir, Sarajevo, 1997.

Zavod za zaštitu i korištenje kulturnog - historijskog i prirodnog naslijeđa u Tuzli“ „Studija kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa opština Živinice“,

CULTURAL AND HISTORICAL HERITAGE IN THE PLANNING DOCUMENTATION OF TUZLA CANTON

Abstract: *Preservation of cultural assets and therefore of architectural heritage within spatial planning and urban planning is a legal obligation in all countries of the world, and these obligations have also been undertaken by Bosnia and Herzegovina through the ratification of many international conventions. While these conservation and protection measures are integrated into planning documents, in practice there are other things that make it clear that these measures have only a declarative character to satisfy the legal form. In the preparation of planning documentation, institutions of protection of cultural and historical heritage are forbidden, certain experts from this area are engaged part-time, a list is drawn up and categorization of cultural heritage is made without mentioning the sources of these data or the establishment of the legal regulations. Such an ignorant relationship with institutions for the protection of the cultural heritage continues with the implementation of these plans, and corruption when issuing a construction permit that destroys or degrades cultural heritage has taken so much of the scale and the public and media outrage that it threatens the complete disintegration of the cultural heritage protection system.*

Because of these anomalies in space, which is the cause of their occurrence and which consequences are waiting for us in the future, we are analyzing this paper on the example of the Tuzla Canton.

Keywords: *cultural and historical heritage, planning documentation, Tuzla Canton*